

Forbrugernes viden om fødevarer, klima og etik

- optakt til Det Ethiske Råd og Forbrugerrådets debatdag om samme emne

Det Ethiske Råd og Forbrugerrådet har stillet Forbrugerrådets Forbrugerpanel en række spørgsmål om fødevarer, klima og etik for at afdække forbrugernes viden om emnet.

Undersøgelsen viser, at forbrugerne ikke ved nok om sammenhængen mellem klima og fødevarer. Direkte adspurgt, svarer fire ud af fem forbrugere, at de kun ved lidt eller slet ikke nok om fødevarers klimapåvirkning.

Til gengæld er der stor villighed fra forbrugernes side til at tage ansvar og reducere deres bidrag til klimabelastningen – også selvom det vil betyde øgede udgifter til f.eks. mad. Tæt på ni ud af ti forbrugere vil helt sikkert eller i nogen grad påtage sig ansvaret.

Vejen hertil kan sagtens være gennem ændrede madvaner – dog kun i begrænset omfang ved at reducere forbruget af kød. For tæt på halvdelen af forbrugerne svarer samtidig, at de ikke spiser mindre kød for at gøre deres forbrug mere klima- eller miljøvenligt – og heller ikke forventer at gøre det.

Et af de måske overraskende resultater er, at varens klimabelastning betyder mere for forbrugerne, når de køber ind, end om den er økologisk.

Når ansvaret for at gøre noget ved problemerne skal placeres, peger flest på politikkerne. Mere end to ud af tre mener, at politikkerne bør tage ansvar for at ændre danskernes fødevalevalg, så fødevarerektorens drivhusgas-udslip nedbringes. Næsten lige så mange mener, at industrien og producenterne bør tage ansvar.

Mere end halvdelen af forbrugerne mener også, at de selv har et ansvar. Det kan skyldes, at to ud af tre forbrugere kun har lille eller slet ingen tillid til, at myndighederne griber ind, hvis energiforbruget ved fremskaffelsen af et givent produkt bliver urimeligt stort.

Resultaterne gennemgås på de følgende sider.

Undersøgelsen er gennemført i uge 33-35 2009 blandt deltagerne i Forbrugerrådets Forbrugerpanel. Resultaterne er baseret på svar fra 928 repræsentativt udtagne forbrugere over 18 år.

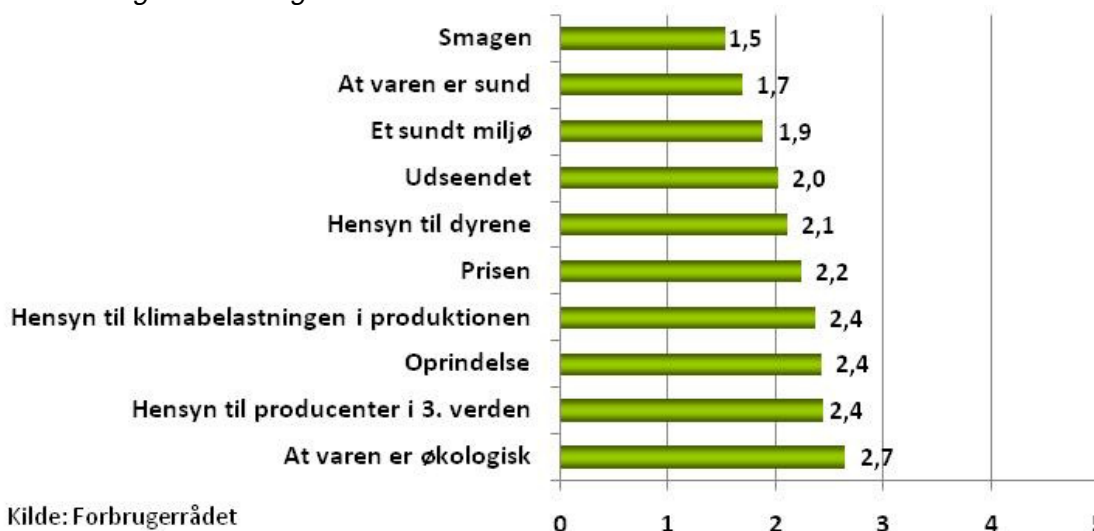
Forskellige faktorerers betydning når forbrugerne køber/vælger fødevarer

Spørgsmål 1

Hvor stor betydning har følgende faktorer for dig, når du køber/vælger fødevarer?

Der er givet karakter på en skala fra 1 til 5, hvor **1 er meget vigtig** og **5 er slet ikke vigtig**.

Figuren viser den gennemsnitlige score for hver faktor.

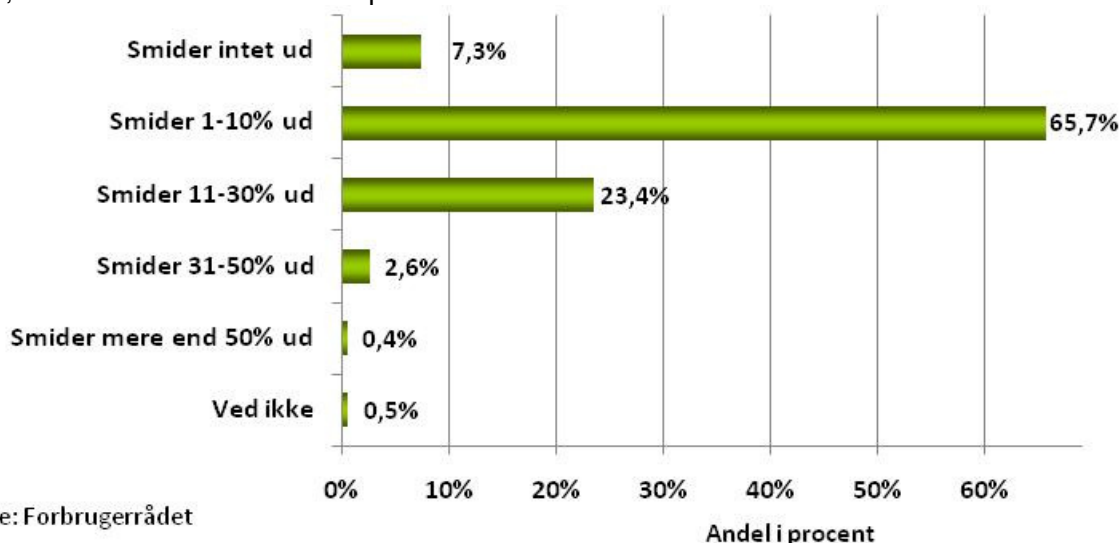

Samlet set vurderer forbrugerne, at smagen er vigtigst, når de skal vælge fødevarer. Herefter kommer, om varen er sund. Udseendet på varen er også i top fem, mens de mere socialt bevidste faktorer, såsom hensynet til producenter i den 3. verden og klimabelastningen betyder mindre. Om varerne er økologiske, er samlet set det mindst vigtige.

Fødevarer, der ikke bliver brugt

Spørgsmål 2

Hvor stor en andel af dine/din husstands indkøbte fødevarer, vil du tro, at du/l ikke får anvendt eller smider ud, f.eks. fordi holdbarheden ophører?

De indkøbte varer bruges også, for flertallet angiver, at de kasserer mindre end 10% af indkøbene.

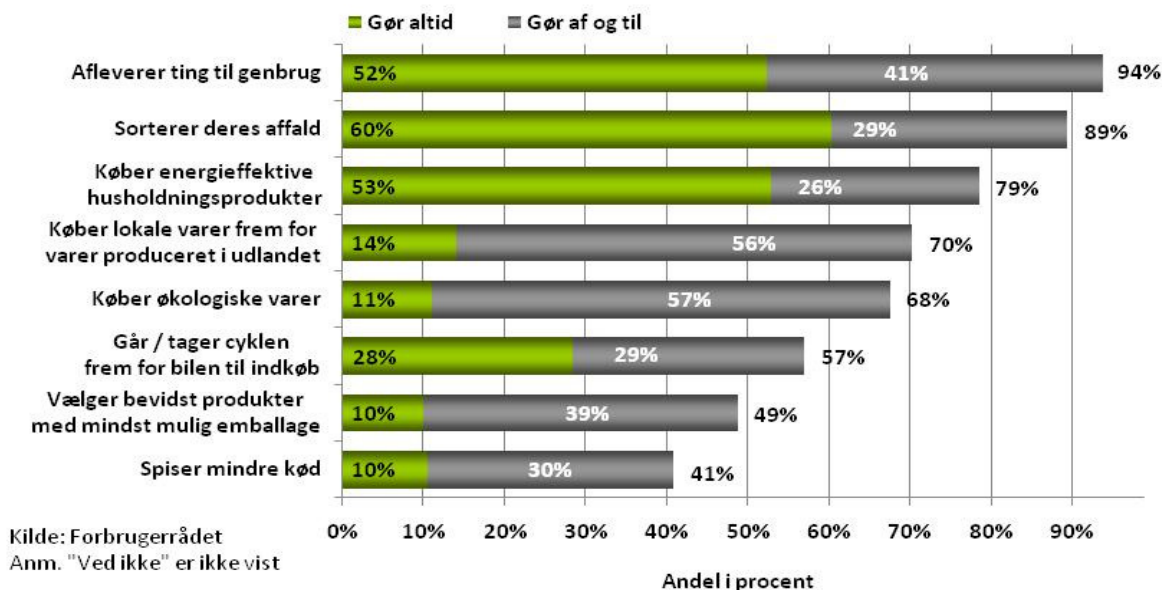
Mere end to ud af tre angiver, at de smider intet eller mindre end 10% af deres indkøb ud. En god fjerdedel smider dog mere end 11%, af deres indkøb ud uden at anvende dem – dog forsvindende få over 50 % af indkøbene.

Klima- og miljøvenlige handlinger

Spørgsmål 3

Hvilket af følgende gør du selv, for at gøre dit forbrug mere klima- eller miljøvenligt?

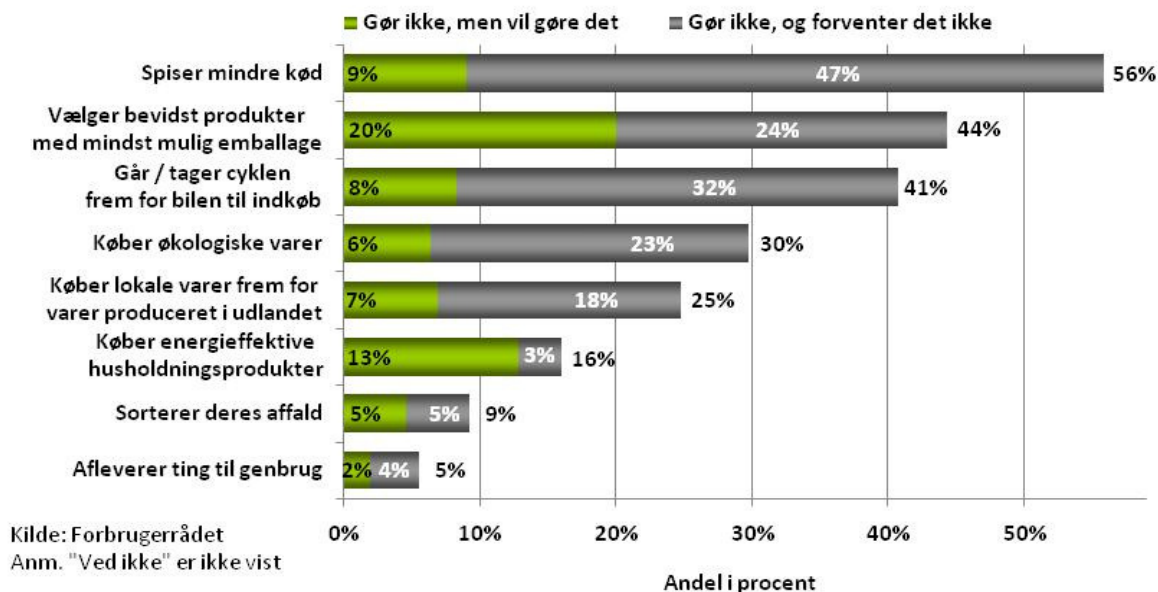
Figuren viser hvad forbrugerne "altid" eller "af og til" gør herfor.

Genbrug og affaldssortering er det mest udbredte, når forbrugerne skal angive hvad de gør for klimaet eller miljøet. Det praktiseres altid eller af og til af flere end ni ud af ti. En anden udbredt handling er at købe energieffektive husholdningsapparater. Der er også mange, der af og til køber økologiske varer eller lokale varer frem for varer produceret i udlandet, men det er kun et fåtal, der angiver at de altid gør det.

Det mindst udbredte tiltag blandt forbrugerne er at spise mindre kød. Det gør kun 41% altid eller af og til – og kun 10 % altid. Samtidig er det også det, som flest forbrugere siger at de heller ikke forventer at ville gøre. Tæt på halvdelen angiver således, at de ikke forventer at spise mindre kød for at gøre deres forbrug mere klima- og miljøvenligt.

Figuren viser hvad forbrugerne "altid" eller "af og til" gør herfor.

Forbrugernes prioriterede angivelse af hvilke fødevarergrupper de mener, bidrager mest til udledningen af drivhusgasser

Spørgsmål 4

Angiv i prioriteret rækkefølge hvilke fødevarergrupper, du mener, bidrager mest til udledningen af drivhusgasser.

Prioriter således, at 1 angiver, at den pågældende fødevarerkategori bidrager mest til udledningen, 2 næstmest, osv. og 6 bidrager mindst til udledningen af drivhusgasser.

De fleste forbrugere er godt klar over, at kød samlet set er den af de listede fødevarergrupper, der bidrager mest til udledningen¹. Frugt og grøntsager vurderer de fleste til at ligge i den modsatte ende af spektret. Med en gennemsnitlig score på 4,7 anses denne fødevarergruppe for at være den af de seks listede fødevarergrupper, der bidrager mindst til udledningen af drivhusgasser.

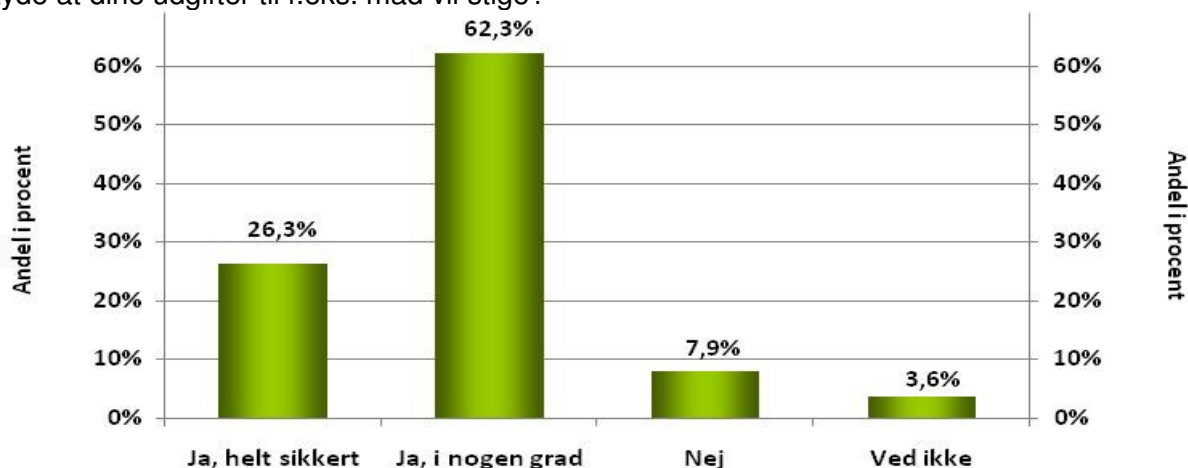
¹ Kramer, Moll, Nonhebel and Wilting, 1999. Greenhouse gas emissions related to Dutch food consumption.

Forbrugernes angivelse af, om deres villighed til at tage et klima ansvar

Spørgsmål 5

Klimaproblemerne kan efter sigende medføre ørkenspredning, oversvømmelser og ekstremt vejr, som kan vanskeliggøre landbrug eller nedsætte udbyttet heraf - især i områder i 3. verdens lande.

Vil du være villig til at tage et ansvar og reducere dit bidrag til CO₂-udledninger, selvom det kan betyde at dine udgifter til f.eks. mad vil stige?

Kilde: Forbrugerrådet

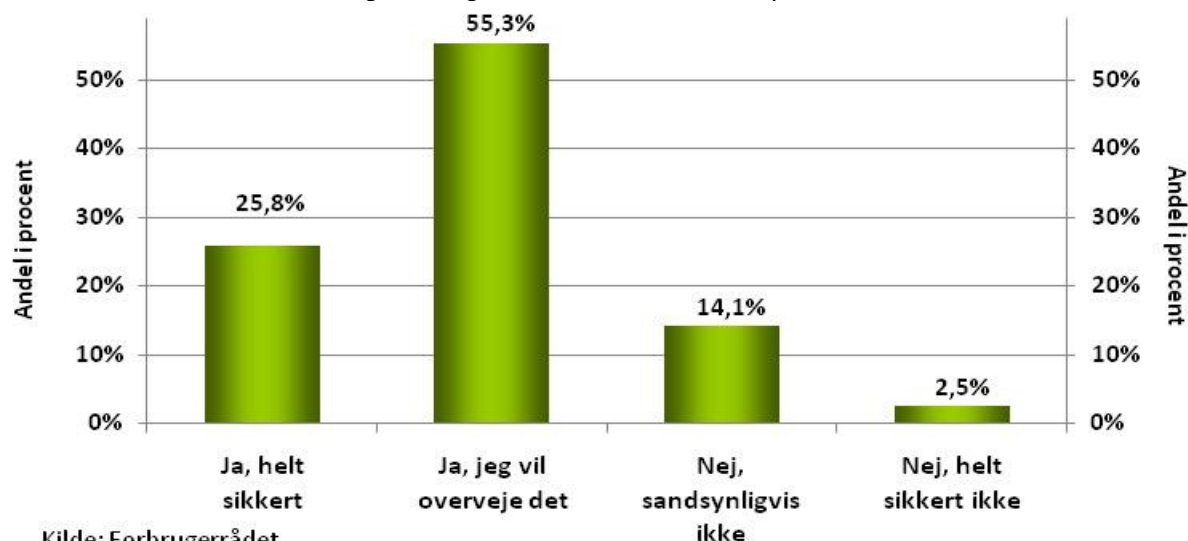
Ifølge forbrugerne selv er de meget villige til at tage et ansvar og bidrage til at sænke deres egen klimabelastning. Mere end hver fjerde svarer, at de helt sikkert vil reducere deres CO₂-udledning, også selvom det vil betyde øget udgifter for dem, mens yderligere knap 2/3 i nogen grad vil tage ansvar for at reducere deres CO₂-udledning.

Forbrugernes villighed til at ændre madvaner for at mindske påvirkning af klimaet, f.eks. indføre kødfri dag, drikke mindre rødvin, vand på flaske, etc.

Spørgsmål 6

Vil du være villig til at ændre madvaner for at mindske påvirkning af klimaet?

Fx indføre en eller flere kødfri dage om ugen, drikke mindre vand på flaske, drikke mindre rødvin, etc.

Kilde: Forbrugerrådet

Den større ansvarsbevidsthed, som viste sig i spørgsmål 4 kan starte i køkkenet, for et flertal angiver, at de er åbne for at ændre deres madvaner for at mindske påvirkningen af klimaet.

En fjerdedel tilkendegiver, at de helt sikkert vil ændre deres madvaner, og yderligere mere end halvdelen af forbrugerne vil overveje at ændre madvaner for at mindske påvirkningen af klimaet, f.eks. indføre kødfri dage, drikke mindre rødvin, m.m.

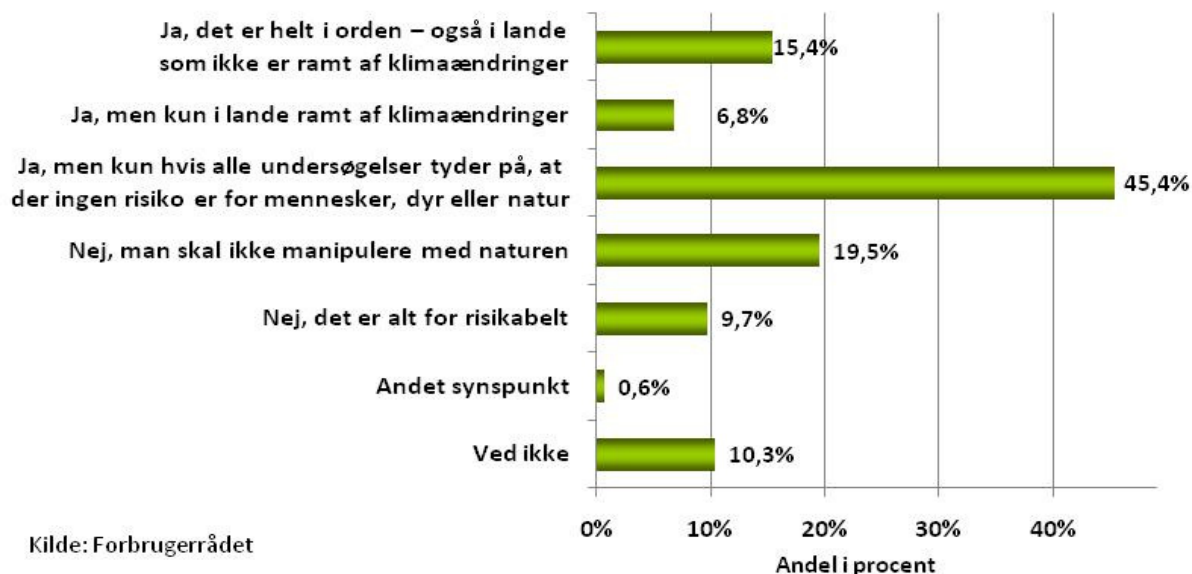
Sammenholdt med at næsten halvdelen af forbrugerne samtidig har angivet, at de ikke forventer at spise mindre kød som en klimavenlig handling, jf. side spørgsmål 3, side 3, ovenfor, er det dog næppe kødet, der vil blive skåret ned på.

Forbrugernes mening om det er i orden at dyrke genetisk modificerede planter

Spørgsmål 7

Der arbejdes i disse år på at udvikle nye typer af genetisk modificerede planter (GMO'er), der gør planterne i stand til bedre at modstå tørke, hede, kulde, oversvømmelser og øget saltindhold i jorden.

Er det efter din mening i orden at anvende genetisk modificerede planter i lande, som er ramt af klimaændringerne?

Knap halvdelen af forbrugerne er åbne for at anvende genetisk modificerede planter, hvis alle undersøgelser viser, at der ingen risiko er for hverken mennesker, dyr eller natur. Yderligere hver femte forbruger er uden forbehold åbne for, at der kan anvendes genetisk modificeret planter i lande ramt af klimaændringer, og mere end to tredjedele af disse mener, at det også kan ske i lande, som ikke er ramt af klimaændringer.

En lille tredjedel af forbrugerne mener dog ikke, at det er i orden at dyrke genetisk modificerede planter i lande ramt af klimaændringer.

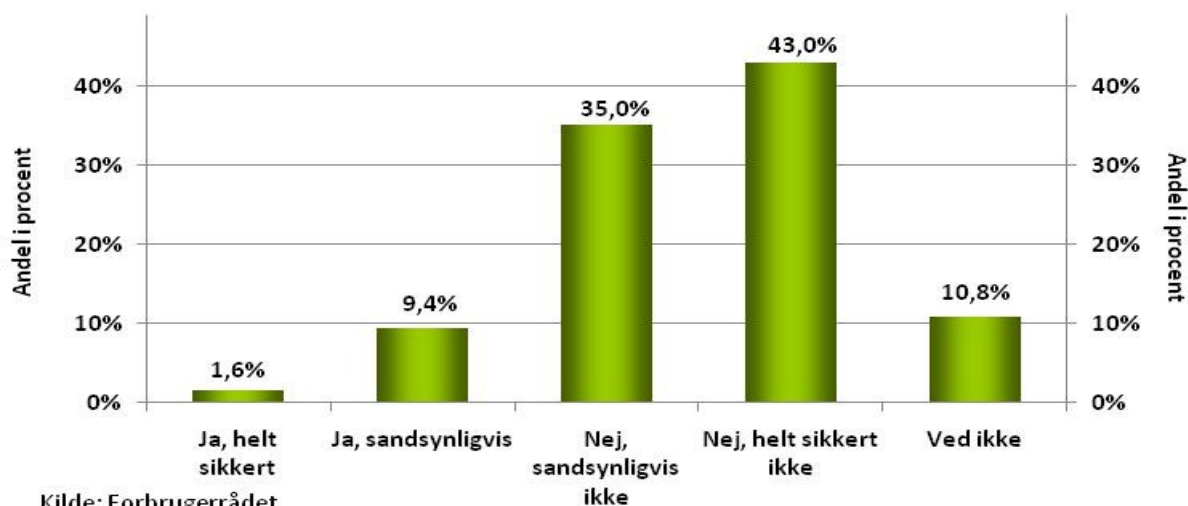
Forbrugerne er dog ikke lige åbne for alle tiltag, som ikke er naturlige. Som det fremgår herunder, vil kun godt hver 10. forbruger sandsynligvis eller helt sikkert købe kød produceret af stamceller fra dyr.

Forbrugernes angivelse af, om de vil købe kød fremstillet af dyrestamceller

Spørgsmål 8

Forskere arbejder på at udvikle ressource- og miljøvenlige metoder til at fremstille kødprodukter. En metode er, at man ved hjælp af stamceller fra dyr, i dyrkningstanke, omdanner dette til en slags kødvæv. I første omgang vil man kunne fremstille noget der ligner hakkekød.

Ville du købe kød produceret på denne måde, hvis prisen var tilsvarende andre kødprodukter?

Knap fire ud af fem forbrugere vil helt sikkert ikke, eller sandsynligvis ikke, købe kød fremstillet af dyrestamceller, som i første omgang vil minde om hakket kød, selvom prisen var som for tilsvarende kødprodukter. Hovedårsagen hertil er, at det anses for "unaturligt";

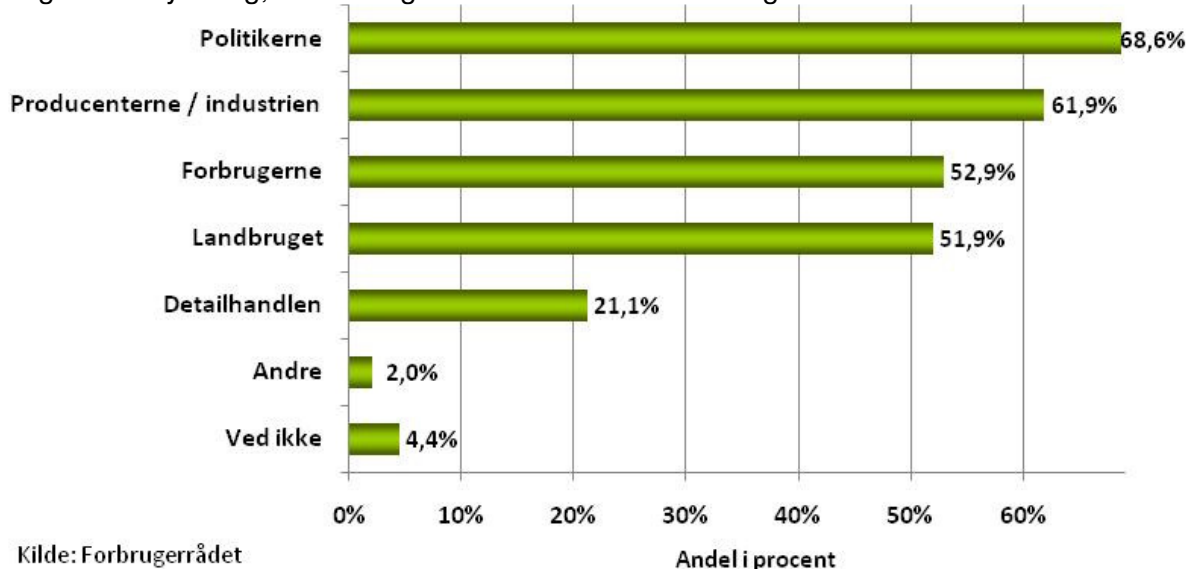
Forbrugernes angivelse af hvorfor de ikke vil købe kød fremstillet af dyrestamceller, dækker over;

- 69,3 % af forbrugerne finder det **unaturligt**.
- 31,0 % af forbrugerne finder det **ulækkert**.
- 31,1 % af forbrugerne er **bange for følgerne for dem selv**.
- 31,6 % af forbrugerne er **bange for følgerne for naturen**.
- 12,3 % har angivet en anden årsag.

Forbrugernes angivelse af hvem de mener, bør tage ansvar for at ændre danskernes fødevalg, så fødevarerens drivhusgas-udslip nedbringes

Spørgsmål 9

Hvem mener du, bør tage ansvar for at ændre danskernes fødevalg, så udslippet af drivhusgas ved dyrkning, fremstilling m.m. af fødevarer nedbringes?

Kilde: Forbrugerrådet

Anm.: Tallene summerer ikke til 100%, da respondenterne har kunne afgive flere svar

Forbrugerne mener især, at det er politikerne, der skal tage et ansvar for at ændre danskernes fødevalg. Men også producenterne pålægges et ansvar for, at udslippet ved dyrkning, fremstilling m.m. af fødevarer reduceres som følge af danskernes ændrede fødevalg.

Ca. halvdelen af forbrugerne mener, at de selv bør tage et ansvar, og lige så mange peger på landbruget, mens blot hver femte peger på, at detailhandlen (også) bør tage ansvar for at ændre danskernes fødevalg, så udslippet af drivhusgas ved dyrkning, fremstilling m.m. af fødevarer nedbringes.

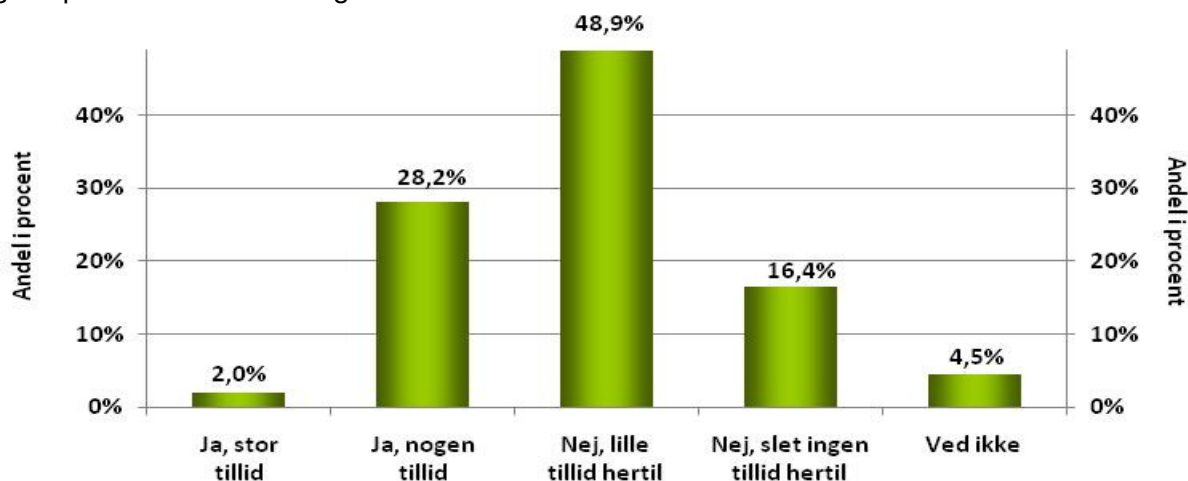
Til trods for at et flertal af forbrugerne peger på, at politikere og producenter bør tage ansvar for at ændre danskernes fødevalg, og derigennem mindske udslippet af drivhusgas, er der begrænset tillid til myndighedernes indgriben overfor produkter, hvis produktion kræver urimeligt stort energiforbrug – og dermed CO₂-udledning.

Forbrugernes tillid til at myndighederne griber ind, hvis de skønner at energiforbruget ved fremskaffelse af et givet produkt bliver urimeligt stort

Spørgsmål 10

Mange eksperter, politikere og andre interessenter mener i dag, at det er nødvendigt at nedbringe udslippet af drivhusgasser.

Har du tillid til at myndighederne griber ind, hvis de skønner at energiforbruget ved fremskaffelse af et givet produkt bliver urimeligt stort?

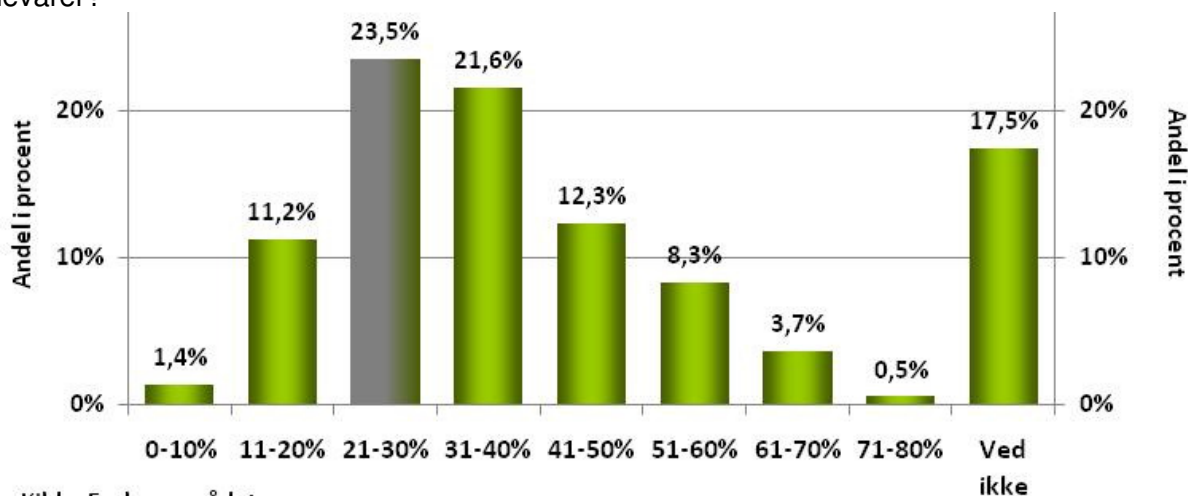
Kilde: Forbrugerrådet

Blot 2 % af forbrugerne nærer stor tillid til myndighedernes indgriben, og yderligere 28% nogen tillid. Men knap to ud af tre af forbrugerne har kun lille eller slet ingen tillid til, at myndighederne vil gribe ind, hvis energiforbruget ved fremskaffelse af et givet produkt bliver urimeligt stort.

Forbrugernes angivelse af hvor stor en del af deres samlede drivhusgasudledning, de tror deres forbrug af fødevarer står for

Spørgsmål 11

Hvor stor en del af gennemsnitsdanskerens udledning af drivhusgasser tror du skyldes forbruget af fødevarer?

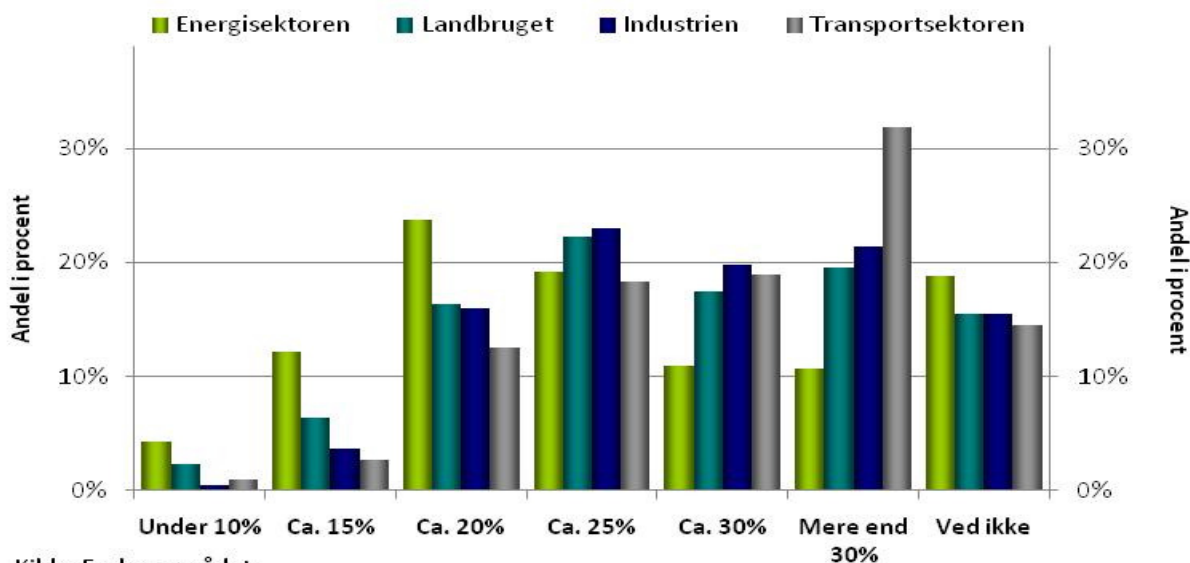
Kilde: Forbrugerrådet

Tæt på hver fjerde forbruger tror korrekt, at den gennemsnitlige danskers forbrug af fødevarer bidrager med 21-30%² af den gennemsnitlige dansker udledning af drivhusgasser. Mere end hver tredje tror dog, at forbruget af fødevarer bidrager med en mindre andel.

CO₂-udledning pr. sektor

Spørgsmål 12

Hvor stor en andel af den samlede danske CO₂-udledning, vil du tro, at følgende sektorer (energisektoren, industrien, landbruget og transportsektoren) står for?

Kilde: Forbrugerrådet

Forbrugerne har svært ved at gennemskue hvor store andele af den samlede CO₂-udledning en række sektorer står for. Faktisk gætter mindre end hver femte rigtigt med hensyn til de fire her udvalgte sektorer. De korrekte mængder for de fire viste sektorer er³;

- Energisektoren bidrager med **mere end 50 %**,
- Industrielle processer bidrager med **under 5 %**,
- Landbruget bidrager med **ca. 15 %** og
- Transportsektoren bidrager med **ca. 25 %**

af de totale danske drivhusgasemissioner.

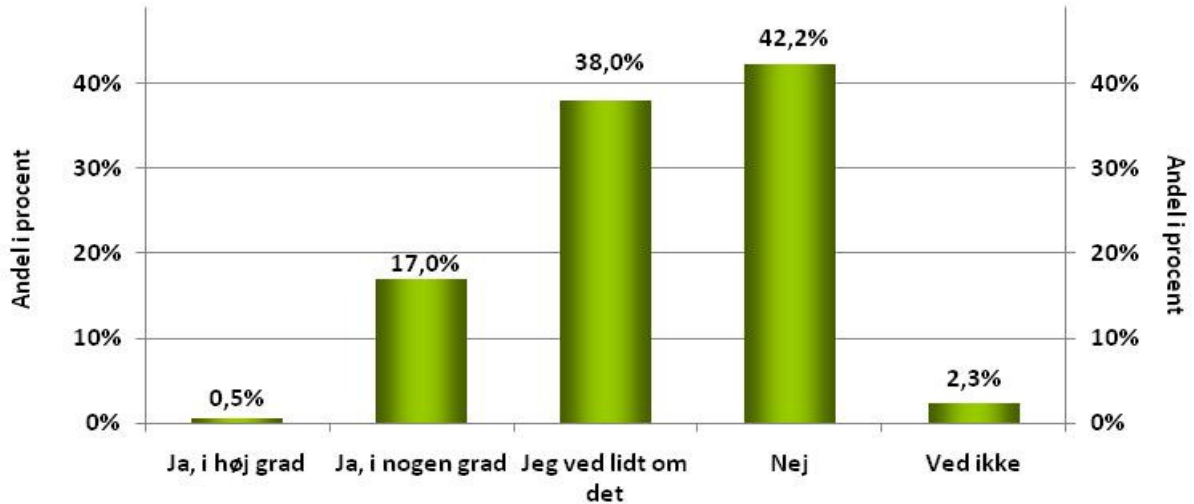
² Fødevarerministeriet, Klima på bordet: http://www.fvm.dk/Faktaark_om_klima_og_f%C3%B8devarer.aspx?ID=36192

³ http://unfccc.int/national_reports/annex_i_ghg_inventories/national_inventories_submissions/items/4771.php

Forbrugernes angivelse af, om de har viden nok om fødevarers klimapåvirkning

Spørgsmål 13

Har du viden nok om fødevarers klimapåvirkning?

Kilde: Forbrugerrådet

Langt de fleste forbrugere mener ikke, at de har viden nok om fødevarernes klimapåvirkning. Fire ud af fem angiver, at de intet eller kun lidt ved herom, mens yderligere 17% ved noget om emnet. Mindre end 1% angiver, at de i høj grad ved nok om fødevarernes klimapåvirkning.